

Szűz Mária az ég királynője

Szűz Mária a magyar vallásos hagyományban az ég királynője, a horvátban Jézus királyságáé, a Dubrovnik környéki horvát imádságok szerint viszont a víg mennyország ékessége.

Ide Gospa u Jezusa
na petnaesti od agosta
da joj Isus krunu stavi.
Anđeli je pričekali,
Gospi pjesmu zapjevali.
„Dobro došla, Gospe mila,
diko raja nebeskoga.
Lijepo ti je gori u raj
de anđeli uživaju.
Nije plača ni žalosti
neg' veselja i radosti.
Blago tebi, Mati mila,
ti si žena razabrana.
Razaberi pamet moju
da uživam slavu tvoju.“
Slava tebi Gospodine!¹

Jön Jézusunk Édesanyja,
a'gusztuskor vagyon napja,
hogy Jézus megkoronázza.
Angyalok ott mind megvárták,
Úrnőnek szép dalra keltek.
„Isten hozta, édes Úrnő,
égi mennyországnak éke.
Szép is ott fenn az egekben,
hol angyalok vígan vannak.
Nincs ott sírás, semmi rívás,
Hanem, vígság és öröm.
Jó tenéked, öröm-Anyá,
te világnak választottja.
Világítsd meg az elmémet,
Dicsőségben részesüljek.“
Dicsőség néked Urunk Istenünk.

Szűz Mária alakja – mennybemenetelét követően – az égen, csillag képében jelenik meg. Az imádság Szűz Máriát Lírának, azaz Lantnak nevezi, amely nem más, mint egy az északi féltekén tavasztól ősziig látható csillagkép (Lyra) az égbolton.

Gospodine Bože moj,
ja legoh u odar tvoje.
Krstom se krstim,
pod krstom ležim.
Krst me čuva do ponoća,
a andijo od ponoća,
Blažena Gospa od svijeta,
a sam Bog dovijeka.
Djevo Mare, bijeli lire,
na nebesima visoka si,
a na zemlji milostiva.
Moje prsi pune grijeha
ko gorko more pijeska.
Ne mogu se ispovidi'
ni u popa ni u fratra
neg u tebe, Gospe slavna.
Pošalji, Gospe, sluge tvoje
da isperu prsi moje,
da preda te dođem
kao čista golubica.
Oj ružice rumena koja
si Boga rodila,
Krstitelj Ivana.
Krsti mene, Ivane,
radi Boga i vjere.
Svemu puku na veselje,
a dušama na spasenje.
Spasi Bože, dušu moju
za veliku slavu tvoju.
Slava tebi Gospodine!²

Én jó Uram, én Istenem,
Én lefekszem te ágyadba.
Kereszttel keresztelkedem,
Kereszt alá én lefekszem.
Kereszt őriz épp éjfélig,
angyal meg éjfélről,
Boldog Szűzanya örökké,
A Jóisten mindörökké.
Szűz Anya, te fehér Lira,
az egeken magas vagy te,
a földön meg mindig kegyes.
Mellem pedig bűnnel teli
mint tengernek homokszemi.
Nem gyónhatok kedvemre,
sem a papnak, sem barátnak,
csak néked, én dicső Úrnóm.
Küldd el nékem szolgálodat
mossák meg bűnös mellemet,
hogy eléd ott járulhassak
tisztaszívú szép galambként!
Oh, te rózsá, piros rózsá,
aki Isten fiad szülted,
Keresztelő Szent Jánost is.
János, kérlek keresztelj meg,
Isten nevében hitünkért.
Népünk nagy-nagy örömére,
lelkeink megmentésére.
Mentsd meg, Istenem, lelkemet
nagy-nagy tendicsőségedre.
Dicsőség Urunk, Istenünk!

A mennyországban Isten és Jézus mellett a Szentanya is segít a vallásos embernek, akihez a lelkek megmen-
tése céljából Szent Ferenc is folyamodik. Az énekben a bűnbánó Mária Magdolna megjelenítése, a bűnbo-
csánat elnyerésére utaló tény.

Idem spati, Boga zvati,
Bog će meni dobra dati
i njegova sveta Mati.
Ko se Bogu preporučī
od njega se nikad ne odluči.
O, Frančesko oče sveti,
Ti si, Frano, vjeran Bogu,
tvoje rane vele mogu.
Ti se, Frano, moli Bogu
da nam prosti sve grijeha
ko što je oprostio Mariji Magdaleni
u Šimuna na večeri.
Zavukla se pod trpezu,
gorke suze prolijevala,
Bogu noge umivala,
žute kose rasplitala,
Bogu noge otirala.
Bog jom prosti sve grijeha.
Prosti i ti nama, Gospodine,
po sve vijeke vijeka,
amen.³

Megyek aludni, Istent hívni,
Isten jót ad majd énnékem
és az ő szent Édesanyja.
Ki Istennek ajánlja magát
tőle soha el nem válik.
Oh, Ferencünk, te szent ember,
Istenünknek hű szolgálja,
Sebes tested mondja nekünk.
Ferencünk, az Istent kérjed,
Bűneinket megbocsássa,
miként Mária Magdolnának
a Simonnál vacsorakor.
Asztal alatt meghúzódott,
keser könnyeit öntözte,
Isten lábait megmosta,
szőke haját ott szétfonta,
Isten lábait törölte.
Bűneit megbocsájtotta,
Úristen, bocsásd meg nekünk,
most és örökkön örökké,
amen.

Az alábbi, úgyszintén Dubrovnik környéki horvát imádságban, Jézus jegyesének neve nem válik ismertté,
véltetően Szűz Máriára utalhat. A szövegben emlegetett Danač (Danacs), Dubrovniknál lévő félsziget.

O ti, Gospe od Danača,
zakloni me đavla mača,
koj' me 'tio ljuto klati.
Pošlji, Bože, sluge tvoje
da uklone tuge moje
i prečistu golubicu,
Isusovu vjerenicu.
Jesus minu i preminu
kroz svu vojsku andiosku.
Mi ga čusmo i viđosmo.
Slava tebi, vječni Bože,
i na nebu i na zemlju,
po sve vijeke vijeka.
Amen.⁴

Oh te Úrnő a Danacson,
védj meg engem ördög kardtól,
aki engem ölni kíván.
Isten, küldd le szolgálodat,
szomúromat oszlassák,
és a tiszta galambocskát,
Jézusomnak hű jegyesét.
Jézus jöve és elmegyen
angyalok serege között.
Hallottuk is, és láttuk is.
Dicsőség néked örök Isten,
fenn a mennyben, lent a földön,
most és mindörökkön örökké.
Amen.

Szűz Mária kultusza hazánkban és Horvátországban igen elterjedt, miként szerte a világban, akihez a val-
lásos hívők már gyermekkoruktól fogva fohászkodnak.

Dobro jutro, Gospa mila,
lijep ti si rod rodila,
nebo i Zemlju pohodila.
Kako bih ja sretna bila
kad te ne bih uvrijedila.
Moli, Majko, sina svoga,
A Iusa, Boga moga.⁵

Jó reggelt, én drága Úrnóm,
szép a te szülötted Jézus,
 eget és Földet bejártál.
Oh, mily szerencsés volnék,
ha téged meg nem sértenék.
Anyánk, imádkozz fiadhoz,
Jézusomhoz, Istenemhez.

Az égi koronával megkoronázott Szűz Máriát az angyal viszi fel a mennyországba, tanúsítja a potonyi ima
a hazai Dráva mentéről.

Andel moj, čuvar moj,
Čuvaj mene dan i noć,
Da mi telo počine,
A dušica raj dobije!
Leti, leti, golubak.
Nije to golubak,
Već je to anđelak.
Pod anđelkom kruna,
Pod krunom Marija.
Marija govori:
Ko bi nju triput napomenio,
Ona bi mu dala lepi dar,
Poslala bi ga u beli raj.⁶

Én angyalom, én őrzöm,
Vigyázz reám nappal és éjjel,
Hogy a testem megpihenhessen,
Lelkem a mennyországba kerülhessen!
Repül, repül a galamb.
Nem galamb az,
Hanem angyalocska.
Angyalocska alatt korona,
Korona alatt Mária.
Mária mondja:
Aki öt háromszor megemlítené,
Szép ajándékot kapna tőle,
A fehér mennyországba küldené.

A következő imádságban kísérletet teszünk a megjelenő új Ádám = Krisztus motívum bemutatására, megemlítve, hogy az új Éva = Szűz Mária párhuzam is megfigyelhető.⁷

Krstom legoh,
krstom usta'.
Krs' me čuva do ponoća,
svi anđeli od ponoća,
Gospodin Bog dovijeka.
Gospodine, Bože moj,
ja legoh u odar tvoj
ni sređena ni ispoviđena.
Ako bi mi došla suđena smrca moja,
ti mene predaj Evi,
Eva Jezusu.
Jezus, spasi dušu moju
za ovu noć.
Amen.⁸

Kereszttel fekszem,
kereszttel kelek.
A kereszt őriz éjfélig,
az angyalok meg éjféltől,
Az Úristen mindörökké.
én jó Uram, én Istenem,
ágyadba én most lefekszem
sem készülvén, sem meggyónva.
Ha halálom előállna,
Évának adj át engemet,
Éva meg Jézusomnak.
Jézus, mentsd meg lelkemet,
éjszaka védj meg engemet!
Amen.

A következő imaláncszerű szövegben az imát mondó valójában rokonságba kerül Szűz Máriával, akinek minden tiszteletet megad, dicső Úrnőnek, nagynénjének szólítván meg őt. Vasárnap szent női lényként kerül megszemélyesítésre. Jézus eddigi isteni jegyei tovább gyarapodnak.

Neđeljice, neđeljice,
o što jesi stvorena?
Il' krvi krvave
il' od puta putenog?
Nit' od krvi krvave
nit' od puta putenog,
već od začeca Božijeg.
Već mi kaži pute
na ne gore visoke
đe anđeli zборе,
slavna Gospa Boga moli,
slavnog kralja zvonce zvoni.
Slavna Gospa, teto moja,
okreni se pro ramena.
Pro ramena, pro lijevoga,
ugleda' ćeš sina svoga,
povišega od nebesa,
pojačega od zemljice,
sjajnijega od mjeseca,
poljepšega od sunašca.
Svite mu se prelijevaju,
prema suncu obašaju.
Oko njega dvanaest apostola.⁹

Vasárnap, vasárnapocska,
miből lettél megalkotva?
véres vérből-e,
vagy a jártak útjából?
Nem a vérnek a véréből,
nem a jártak útjából,
hanem Isten fogantatásától.
Mondd csak, merre vezet az út
azokra a magas hegyekre,
ahol az angyalok gyűlnek,
dicső Úrnő imádkozik,
dicső király csengője szól.
Dicső Úrnő, én nagynéném,
Fordítsd fejed, s tekinteted.
Válladon át, balod által,
látni fogod a fiadat,
az égnél is magasabbat,
a földnél is erősebbet,
a holdnál is fényesebbet,
a napnál is sokkal szebbet.
A ruhák meg átömlenek,
nap felé fordulva ragyognak.
Mellette meg tizenkét apostol.

Nedeljice milosna,
vele ti si radosna
i u putu putosna
i u krvi crvena.
Kaži nama pravi put
na ovu goru zelenu,
do studene vodice,
da umijemo ručice
za one grješne dušice.
Krenite se ramešca
za Isusa ranjena,
za Marijina sina,
koji muku prima.
Sveti Pero, urotniče,
svega svijeta pomoćniče.
I ružica rumena
koja Boga rodila,
i za nas se molila.¹⁰

Vasárnapocska te kegyes,
mondják vígsággal vagy tele,
és utakra, útra készen,
és véredben meg pirosan.
Mutasd meg az igaz utat
arra a zöld hegyre fel hát,
hűvös víznek forrásához,
hadd mossuk meg kezeinket
a bűnös lelkek üdvéért.
Induljatok, két vállaim,
sebes Jézust, hogy vigyétek,
Máriának egy fiáért,
Ki a szenvedést vállalta.
Szent Péter, összeesküvő,
a világnak segítője.
És rózsza, pirosan égő,
ki megszülted Istenünket,
értünk imádságot mondtál.

Jegyzetek:

¹ MARKS, Lj. *Križi lete po nebu – Molitvice iz Dubrovačkog primorja*, 2011. 83.

² Uo. 77-78.

³ Uo. 79-80.

⁴ Uo. 84.

⁵ Uo. 91.

⁶ *A magyarországi horvátok néprajza 1993.* 33.

⁷ A párhuzamra Sinkó Veronika hívta fel a figyelmemet, akinek ezúton mondok köszönetet.

⁸ MARKS, Lj. idézett mű 94.

⁹ Uo. 2011. 103.

¹⁰ Uo. 104.

Frankovics György

Olvassa a BARÁTSÁG-ot! Fizessen elő most 2016-ra!

Éves előfizetési díj: 3000 Ft (1800 Ft + 1200 Ft postaköltség)

A folyóirat előfizethető átutalással:

a Filantróp Társaság Barátság Egyesülete OTP-számlaszámán: 11711034-20813402

e-mail címeink: baratsag@upcmail.hu, eva.mayer@nemzetisegek.hu

honlapunk: <http://nemzetisegek.hu>

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!